

V. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ YÜKSEK MAHKEMESİ

Şakir Sıdkı İLKAY
KKTC Yüksek Mahkemesi
Başkanı

Benim konuşmam sadece genç Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Anayasa Mahkemesini tanıtıcı mahiyette; oluşumunu ve yetkilerininin ne olduğunu kısaca izahtan ibaret olacaktır. Ancak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Anayasa Mahkemesinden söz edilmeden önce ülkenin şimdi bulunduğu noktaya gelinceye kadar geçirmiş olduğu safahata, pek kısa da olsa, değinilmesi gerektiğine inanmaktayım.

Uzun süre İngiliz sömürgesi olan Kıbrıs, 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları uyarınca bağımsızlığına kavuştu. Aynı antlaşmaların bir sonucu olarak kabul edilen 1960 Anayasası ada üzerinde yaşayan Türk ve Rum toplumlarının ortaklığına dayalı bir başkanlık sistemini ve iki toplumun, belirli ilke ve kurallar çerçevesinde, yasama, yürütme ve yargı organlarına katılmasını öngörmekte idi. Ne var ki Rumlar Kıbrıs Yunanistan'a birleştirme (Enosis) hayalinden vazgeçemediler ve 1963 Aralık ayında Türklere silâhli saldırılar düzenleyerek meş'um Akritas Plânı'nı yürürlüğe koymaya başladılar. Türkler, Devletin tüm organlarından dışlandılar. Bunun bir sonucu olarak Türk toplumu, kendi bölgelerinde etkin olan Geçici Kıbrıs Türk Yönetimini kurmak ve yürütme, yasama ve yargı işlevlerini, kendi içinde, sürdürmek mecburiyetinde kaldı. Rumların düzenledikleri saldırılar ve ekonomik ve sair baskılar neticesi en olumsuz koşulların hakim olduğu bu sürede Yargı, kendine düşen görevleri, mümkün olduğu derecede, ifa etti.

1974'de Yunanistan'da iktidarda bulunan Cunta, adayı Yunanistan'a bağlamak amacı ile bir darbe düzenleyince Türkiye, Garanti Antlaşması uyarınca, müdahale etmek mecburiyetinde kaldı. Bunun akabinde Kuzey Kıbrıs'ta ilkin Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi ve 13 Şubat 1975 tarihinde de Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu. Bu devirlerde Yargı, anayasal denetim de dahil, kendine düşen görevleri gerektiği şekilde ifa etti.

Kuzeydeki Türk Devleti ve güneydeki Rum Devletinden oluşacak bir Federal Devletin kurulmasına ilk adım olarak Kıbrıs Türk Federe Devleti kurulmuştur. Aradan geçen uzun zaman zarfında, Türk tarafının tüm iyi niyetli girişim ve gayretlerine rağmen, bu gerçekleşmeyince 15 Kasım 1983'de Kıbrıs Türk Federe Meclisi, öybirliği ile aldığı bir kararla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşunu ve Bağımsızlık Bildirisini onayladı. Daha sonra hazırlanan ve halkoylamasına sunulup kabul edilen Anayasa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti'nin demokrasî, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanan lâik bir Cumhuriyet olduğunu hükme bağlamaktadır. Anayasa kişilerin temel hak ve özgürlüklerini geniş bir biçimde güvence altına almaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Anayasası altında yargı yetkisi bağımsız mahkemeler tarafından kullanılmaktadır. Mahkemelerde görev yapan yargıçlar Anayasal güvenceye sahiptirler. Yargıçlar, görevlerinde bağımsız olup Anayasaya, yasaya ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlarına göre karar verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere veya yargıçlara emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz. Görülmekte olan bir dava hakkında Cumhuriyet Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya demeçte bulunulamaz. Yargıçlar görevlerinden uzaklaştırılmaz ve kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye çıkarılmaz. Yargıçların atanmaları, meslekte ilerlemeleri, görevlerinin veya görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, görevlerine son verilmesi ve disiplin konuları hakkında karar verme yetkisi Yüksek Adliye Kurulundur. Yüksek Mahkeme Başkanı ve yargıçlarının atanmaları Cumhurbaşkanı tarafından onaylanır. Yüksek Adliye Kurulu, Yüksek Mahkeme Başkanı ve üyeleri, Cumhurbaşkanının ve Cumhuriyet Meclisinin atadığı birer üye, Cumhuriyet Başsavcısı ve Barolar Birliğinin seçtiği bir üyeden oluşur. Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Meclisinin atadığı üyeler ile Barolar Birliğinin seçtiği üyenin görev süreleri 3 yıldır; süresi biten üye yeniden seçilebilir. Yüksek Mahkeme Başkanı, Yüksek Adliye Kurulunun başkanıdır.

Bir Başkan ve yedi yargıçtan oluşan Yüksek Mahkeme Devletin en yüksek mahkemesidir. Yüksek Mahkeme, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Yüksek İdare Mahkemesi görevlerini ifa eder.

Yüksek Mahkeme, Anayasa Mahkemesi olarak beş kişilik bir yargıç heyeti ile oturum yapar. Başkan oturumda olmadığı hallerde en kıdemli yargıç başkanlık eder.

Yüksek Mahkemenin, Anayasa Mahkemesi olarak, aşağıdaki hususlarda münhasır yargı yetkisi vardır :

1) Organlar Arasında Yetki Uyuşmazlığı :

Anayasa Mahkemesi, Devlet organları arasında kuvvet veya yetki uyuşmazlığı veya itirazlarına dair herhangi bir konu ile ilgili olarak yapılan başvurular hakkında, kesin olarak karar vermek yargı yetkisine sahiptir. Herhangi bir konu ile ilgili olarak bu yetki kapsamında bir sorun ortaya çıktığı takdirde, bu sorun Anayasa Mahkemesinde kesin olarak karara bağlanır.

Cumhurbaşkanı veya Cumhuriyet Meclisi veya Devletin diğer herhangi bir organı, uyuşmazlık veya itiraz ile ilgili olmaları halinde, Anayasa Mahkemesine başvurabilirler. Böyle bir başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi başvuru konusu olan yasa, karar veya işlemin, kuvvet veya yetki olmaksızın kabul edildiği, alındığı veya yapıldığı sebebiyle, tamamen veya kısmen hükümsüz olduğuna karar verebilir. Anayasa Mahkemesi böyle bir yasa, karar, veya işlem gereğince yapılan veya yapılmamış olan herhangi bir eylem veya işlemin hükmü hakkında yöneride bulunabilir.

2) Yasaların Anayasaya Aykırılık Konusu :

Cumhurbaşkanı, bir yasayı veya herhangi bir yasanın herhangi belli bir kuralını veya Cumhuriyet Meclisinin herhangi bir kararını yayınlamadan önce, Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı veya uygun olup olmadığı konusunda görüşünü bildirmek üzere Anayasa Mahkemesine sunabilir. Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet Meclisi adına ileri sürülen iddiaları dinledikten ve konuyu inceledikten sonra böyle bir yasa, karar veya onun herhangi bir kuralının Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı olduğu veya uygun olmadığı görüşünde ise, söz konusu yasa, karar veya kural Cumhurbaşkanı tarafından yayınlanmaz ve gerekçesi ile birlikte Cumhuriyet Meclisine geri gönderilir.

3) İptal Davası :

Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisinde temsil edilen siyasal partiler, siyasal gruplar veya en az 9 milletvekili veya kendi varlık ve gö-

revlerini ilgilendiren alanlarda diğerkurum, kuruluş veya sendikalar bir yasanın, kararnamenin, tüzüğün, Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğünün, Cumhuriyet Meclisi kararının, yönetmeliğın veya bunların herhangi bir kuralının Anayasanın herhangi bir kuralına aykırı olduğu veya uygun olmadığı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesinde doğrudan iptal davası açabilirler.

Anayasanın Geçici 1. maddesi ile Anayasanın yürürlüğe girdiği tarihte yürürlükte olan mevzuat hakkında da, belirli bir süre zarfında, bu gibi bir iptal davası açılmasına olanak tanındı. Bu süre halen geçmiş bulunuyor.

Anayasa Mahkemesince, Anayasaya aykırı olduğundan iptaline karar verilen yasa, kararname, tüzük, Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü, Cumhuriyet Meclisi kararı, yönetmelik veya bunların herhangi bir kuralı, gerekçeli kararının Resmî Gazetede yayınlandığı tarihte yürürlükten kalkar. İptal kararı geriye yürüyemez. Anayasa Mahkemesi, gereken hallerde, iptal kararının yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih kararın Resmî Gazetede yayınlandığı tarihten başlayarak bir yılı geçemez.

4) Diğerk Mahkemeler Tarafından Anayasa Mahkemesine Sunulan Anayasaya Aykırılık Konuları :

İstinaf işlemleri de dahil olmak üzere, herhangi bir mahkeme işlemindeki bir taraf, bu işlemdeki uyuşmazlık konularından herhangi birinin karara bağlanmasında etkisi olabilen herhangi bir yasanın veya kararın veya söz konusu yasa veya kararın herhangi bir kuralının Anayasaya aykırılığını ileri sürebilir ve bunun üzerine, mahkeme konuyu Anayasa Mahkemesine sunar ve konu hakkında Anayasa Mahkemesince bir karar verilinceye kadar söz konusu işlemi durdurur. Ancak aynı veya benzeri bir konuda daha önce karar verilmişse, mahkeme konunun Anayasa Mahkemesine sunulmasını reddedebilir. Anayasa Mahkemesi sunulan konuyu, tarafları dinledikten sonra inceler ve kararını verir. Anayasa Mahkemesinin böyle bir havale üzerine verdiği karar, konuyu sunan mahkemeyi ve ilgili tarafları bağlar.

Burada bir hususu vurgulamak istiyorum. Mahkemenin konuyu Anayasa Mahkemesine havale edebilmesi için aranan koşul Anayasaya aykırılığı iddia edilen yasa veya kararın önündeki meseledeki uyuşmazlık konularından herhangi birinin karara bağlanmasında etkili olabilmesidir. Etkili olabileceksse havaleyi yapmalıdır, meğerki aynı veya benzeri bir konuda Anayasa Mahkemesince daha önce karar ve-

rilmiş olsun. Daha önce verilmiş böyle bir karar varsa mahkeme takdir yetkisini kullanarak konuyu Anayasa Mahkemesine sunmayı reddedebilir.

5) Anayasanın Yorumu :

Anayasa Mahkemesi, Anayasanın herhangi bir kuralını yorumlamak münhasır yetkisine sahiptir. Bunu yaparken Anayasa ile ilgili Kurucu Meclis tutanakları ve komite raporlarından yararlanır.

6) Yüce Divan :

Anayasa Mahkemesi, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde, Cumhurbaşkanını, Başbakan ve bakanları, ilgili suçlarından dolayı, Yüce Divan sıfatıyla yargılar. Yüce Divanda savcılık görevini Başsavcı veya Başsavcı Yardımcısı yapar. Yüce Divan kararları kesindir.

7) Siyasal Partilerin Kapatılması :

Anayasanın 71. maddesindeki kurallara aykırı hareket eden Siyasal Partiler, Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkemece kapatılabilir.

Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. Kararların gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.

Anayasa Mahkemesinin önüne en fazla gelen konular diğer mahkemeler tarafından sunulan Anayasaya aykırılık konularıdır. Diğer konular nisbeten daha az bir miktarda gelmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, önündeki konularda karar verirken kendi içtihat kararlarını izlediği gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin ve diğer ülke Anayasa Mahkemelerinin içtihat kararlarından da, mümkün olduğu derecede, yararlanır.

Yukarıda söylenenlerden anlaşılacağı gibi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi mevzuatın Anayasaya uygunluğunu denetlemek ve kişisel hak ve özgürlüklerin korunmasını ve demokratik düzenin devamını sağlamak yönünde önemli görevler yüklenmiştir. Mahkememizin bu önemli görevleri şimdiye kadar olduğu gibi bundan sonra da gerektiği şekilde yerine getireceğine inanmaktayım.